

„Nagy gonddal őrizd a szívedet,
mert hiszen belőle indul ki az élet.
Tartsd távol magadtól a száj hamisságát,
távolítsd el az ajkak álnokságát!
Egyenest előre nézz a szemed,
legyen egyenes a szemed pillantása.
Egyengess sima utat a lábadnak,
legyenek biztosak mind az útjaid.
Se jobbra se balra ne térj le az útról,
És a gonosztól tartsd távol a lábad.”

Példabeszédek 4,23-27

Bölcs Salamontól a mai korok emberei gyakran látják el bölcsesebbnél-bölcsőbb intelmekkel az apák (anyák) fiaikat és lányukat.

A magam bölcsessége szerint én is leírtam mindazt, amelyet egy boldog élet kulcsának tartok. Részben saját gondolataim, részben olvasmányaim, részben Judit nővértől átvett gyűjtés eredménye.

A könyvben vannak még üres lapok, talán inspiráció lesz arra, hogy folytasd, írd hozzá a magad által gyűjtött kincseket.

Nagykanizsa, 2009. április 30-án

Vallomás

Boldog vagyok. Az életemben mindent elértem, amire vágytam. Kevés dologtól félek.

Nem mindig volt így. Gyerek és diákkoromban félénk, zárkózott voltam. Ezért a csigaházamból figyeltem az embereket és az eseményeket. Félttem az elutasítástól, és a magánytól. Előbbtől jobban, ezért magányos voltam.. Az Úristen csodálatosan gondoskodott rólam, és fokozatosan mindent megértetett velem.

12 éves voltam, mikor egy olyan esemény történt, amely elgondolkozásra késztetett, de nem találtam meg rá a válaszokat. Nagyon félttem, de megtanultam gondolkodni.

16 évesen rájöttem, hogy a kapcsolatokban sérülhetek ugyan, de ki kell lépnem a csigaházamból. Igaz, hogy a meztelen csigákat hamarabb eltapossák, de a házzal együtt is megtörténhet ugyanez. Amikor kitárulkozol, tálcán kínálsz a másoknak a támadási felületeket. Kiszolgáltatod magadat. Meg fogsz sérülni! De nem megy másképp! Nem lehet a másikkal kapcsolatba kerülni a védőbástyáid biztonságában.

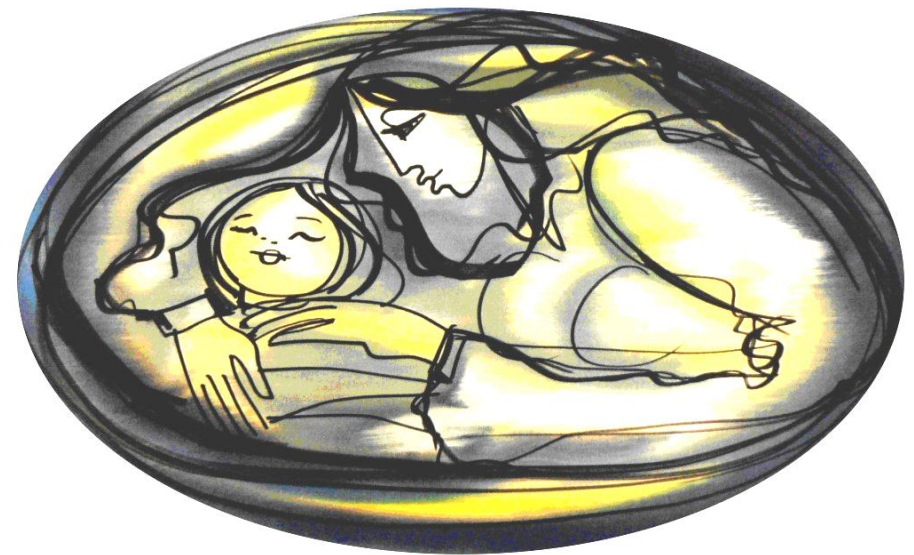
22 évesen elvesztettem valakit, akit nagyon szerettem. Cserébe az Úristen adott egy közösséget.

24 évesen jöttem rá, hogy csak úgy tudok a másoknak értékeset adni, ha tudom, mik az értékek. Tudtam? Nem. Elkezdtem lázasan kutatni, ki vagyok én, mik a fontosak a számomra. Az Úristen megtett jelzőkarónak, s nem tudtam, van-e mit jeleznem.

30 évesen úgy megsérültem egyik tanítványomtól, hogy azt hittem, elhagyom a tanári pályát. Persze az Úristen ismét lépett – küldött hozzám embereket, akik megvigasztaltak, és segítettek megérteni és feldolgozni a helyzetet.

36 évesen találkoztam a halállal. Szent Ferenc szerint a kapunyitó testvérrel. Végiggondoltam, ha el kellene mennem, maradna utánam valami? Tudom, miért éltem? John Powell jezsuita mondja a Feltétel nélküli szeretet című művében: ha arra a kérdésre, hogy ma egy kicsit boldogabbak voltak-e körülöttem az emberek igennel tudsz válaszolni, értelmes volt a napod. Hát ezt értettem meg: ahogy Judit nővér is mondta: szét kell osztani magamat a sérülésig. És az élet nagy

paradoxona: minden sérülés erősebbé tesz. No nem azonnal. A sérülések fájnak, égetnek, bezárnak, visszabújok a csigaházamba, de csak rövid időre. Imádkozom, végiggondolom, és folytatom. Utána bölcsőbb és erősebb leszek. Hát ezért vagyok boldog.

Ki vagy Te?

Egész életemben olyan emberek barátságát kerestem, akik nagyon erősek, tudnak adni, nem félnek a másiktól. Próbáltam ellesni a titkukat. Mi adja nekik az erőt?

Mindig csodálkoztam, hogy elfogadták a barátságomat, holott én egy bizonytalankodó, félénk, önbizalom-hiányos nyuszi voltam. Jolika, Julika néni, Matyi, Gyuri, Irma, Attila életem nagy fordulópontjain segítettek a tisztánlátásban. Köszönöm őket az Istennek!

Közösek voltak abban, hogy volt bennük alázat és intelligencia, és a másakra figyelni tudás. Ezek csak külső megnyilvánulások. Honnan eredezik mindez? Honnan az erő?

Mindegyiknek erős istenhite volt!

Elkezdtem én is lázasan keresni a személyes Istent!

Félelmetes a csönd. Fel fog tárulni a mélyed. Sok ember ettől annyira fél, hogy állandóan zenét hallgat, vagy beszél(get) vagy tv-zik. Mindegy, csak ne maradjon egyedül a csönddel. Félelmetes is! Meg fogod ismerni magadat, előjönnek az árnyoldalaid, amiket eltemetnél szívesen, nem szívesen veszel róluk tudomást. „Legtöbb ember, ha véletlenül megpillantja saját mélységének valamely szörnyetegét, irtózáttal visszalöki a homályba; ezentúl a szörny még nyugtalanabb és lassanként megrepeszi a falat. Ha meglátod egyik-másik szörnyedet, ne irtózz és ne ijedj és ne hazudj önmagadnak, inkább örülj, hogy felismerted; gondozd, mert könnyen szelidül és derék háziállat lesz belőle. Jó és rossz tulajdonságaid alapján véve nincsenek. Ápolt tulajdonságaid jók; becézett, vagy elhanyagolt tulajdonságaid rosszak.” (Weöres Sándor)

Na de hogyan akarod tudatosan élni az életedet, ha nem ismered magadat? A korlátaidat? Hogyan akarod elfogadni magadat, ha nem tudod, mit kell elfogadnod? Hogyan akarsz magabiztos lenni, ha állandóan gyötör a bizonytalanság magaddal kapcsolatosan? Ezt az utazást meg kell tenned! De nem leszel egyedül. Itt a mélyben találkozni fogsz Istennel is.

Nem találkozhatasz másként Vele! „Evezz a mélyre!” - mondja Jézus a hitetlenkedő Péternek. Az Istent olyan váratlanul fogod

megtapasztalni, olyan nyugalom fog végigáradni rajtad, hogy magad se érted. De ehhez találkoznod kell vele. „Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten.” Ady így írja le ezt a találkozást. Vagy ahogy Reményik írja le Kegyelem című versében! Lásd később.

Volt már olyan álmod, hogy menekülsz valaki elől, és ólomlábakkal próbálsz elfutni, de csak nagyon lassan haladsz? Nos tudd, hogy magad elől menekülsz, de azt nem lehet ugyebár.

Egyetemista koromban volt egy álmom: egy arctalan támadó jött velem szemben, s ráordítottam: - Na gyere csak, nem félek tőled! És legyőztem. Azóta soha nem volt menekülő álom. Persze, mert az életben sem menekülök el a problémáktól, hanem farkasszemet nézek velük. Honnan az erő? Hát az Istentől!

Mi az élet értelme?

14 évesen kérdeztem ezt meg a barátnőmtől, s kinevetett? Ilyen örültségeken gondolkozni! Minek? 20 év után találkozáskor a szememre vetette, milyen boldog az én életem az övéhez képest! És panaszkodott, panaszkodott, panaszkodott. Pedig nem lett volna rá oka. Mindene megvolt: két értelmes szép gyereke, jóképű, hűséges férje, családi ház, autó... Nekem sincs többem. Nyilván ő sem ezekre gondolt. Az életminőségre gondolt. Miért érzem magam én boldognak, ő meg nem? Hát... nem akartam a szemére vetni... Végighallgattam, ez volt a legtöbb, amit tehettem érte. Megköszönte, azt mondta – olyan jó veled beszélgetni.

Találkoztál már olyan emberekkel, akiknek jó volt a társaságában lenni? Miért? Én azt tapasztaltam magamon, hogy azért mert elfogadnak. Figyelnek rám. Ebben az odafigyelésben kiteljesedik az ember! Életem legnagyobb ajándékát a férjemtől kaptam: az elfogadást. Nem akart megváltoztatni, elfogadott. Pedig... volna mit kritizálni rajtam! "Fogadj el olyanak, amilyen vagyok, s akkor egyre jobb leszek." (Simon András) Nagy igazság ez.

Ha az elfogadástól leszek boldog, akkor bizonyára így vannak ezzel mások is. Akkor nincs más dolgom, mint figyelni másokra, és boldoggá tenni őket. Jó, de hogyan függ ez össze az én boldogságommal?

Hiszek abban, hogy a jó erősebb a rossznál. S hogy végül is a jó győz. Minden másikra figyelemmel ezt a tételt bizonyítom. Így van okom feltételezni, ha én a magam szorongásaival képes vagyok áldozatokra, mennyivel inkább képes a mindenható Isten! Ha legyőzöm a lustaságomat, az önféltésemet, kiszolgáltatom magam, mindannyiszor bizalmat szavazok Istennek. S legyőzöm önmagam. Ez a legnagyobb győzelem. Hihetetlen magabiztosságot ad. Próbáld ki! S ahogy szűnik a félelem, úgy árad a szívedbe a szeretet.

Szeretni és szeretve lenni. Ez számomra a boldogság. Egyedül nem megy. Isten ott van a háttérben. „Istentől jössz, Istenhez mész, és sehol sem vagy otthon csak Istennél.” Pascal mondja: „minden ember lelkében van egy Isten alakú űr, és semmi más nem képes ezt betölteni csak Isten.” Sokáig nem értettem ezeket a mondásokat, jól hangzottak,

megjegyeztem. Ma már értem. Az emberek megpróbálják ezt az űrt valahogyan kitölteni: hatalommal, pénzzel, sikerrel. De az egzisztenciális szorongás marad. Mi bizonyítja ezt jobban, mint a legnagyobb sztárok kiábrándultságai, függőségei.

Ha felteszed magadnak a címéli kérdést, akkor sasfióka vagy. Lehet, hogy tyúkudvarban élsz, s várod még, hogy valaki megtanítsa repülni, de mindenképpen sas vagy. Aquila non captat muscas – a sas pedig nem kapdos legyeket!

Ha nem teszed föl ezt a kérdést, akkor tyúk vagy, aki elfogadja a körülményeit, és nem is akar a dolgok mögé látni. Kényelmesen él, elvan. (Lásd a királlysárról szóló mesét.)

Dominóelv

Vágyak

„Panaszkodtam valakinek, hogy nincs cipőm, míg nem találkoztam valakivel, akinek nem volt lába. Azóta nem panaszkodom.” Olvastam egyszer valahol ezt az arab bölcsességet.

A reklámok, némely rockzene próbálják a vágyainkat fölkorbacsolni. Élményt kínálnak a fogyasztásban – és az ezáltal bennem keltődő jóérzésben. Ha nem érem el, hát elégedetlen vagyok. Ezért panaszkodom folyton. Panaszkodó nemzet vagyunk. Depressziós, elégedetlen nemzet.

Pedig csak szemüveget kellene cserélni. Nem arra kell tekinteni, ami még hiányzik, hanem arra, ami már megvan.

És azért hálát adni. (Lásd Az elég titka című verset.) Mert vannak népek, emberek, akiknek még ennyiük sincs. A határt szabni tudás és a hálaadás az elégedettség titka.

„Ne mondj le semmiről: mert ki amiről lemondott, abban elszáradt. De kívánságaid rabja se legyél. Visszafojtott szenvedélyekkel vánszorogni éppoly keserves, mint szabadjára eresztett szenvedélyek közt morzsolódni. Ha vágyaidat kényezteted: párzanak és fiadzanak. Ha vágyaidat megöled: kísértetként visszajárnak. Ha vágyaidat megszelidítet: igába foghatod őket és sárkányokkal szánthatsz és vethetsz, mint a tökéletes hatalom maga.” (Weöres Sándor)

Találkozások

Biztos vagyok abban, hogy az életemben semmi sem véletlen. A találkozások sem. (Lásd a Találkozások-ról szóló könyvrészletet, és a Kapcsolatteremtés címűt A. Schweitzertől.)

Minden emberrel, akit az élet elem vezet, tanít is egyben.

Üzen.

S lehetőséget ad.

Megszólíthatom.

Micsoda kaland ez! Ha nem találom meg az ő szavait, akkor elbújik a csigaházába. De ha igen, szereztem egy barátot. (Hervai Gizella: Levél helyett).

És ez micsoda felelősség! Mert ha valaki megnyílt előttem, nem hagyhatom magára többé. (A Kis herceg története a rózsájával nagyon szépen mutatja ezt be – miután a rókától megtanulta, mit jelent a barátság) Mennyivel másabb egy olyan tanítvánnyal találkozni a folyosón, akit ismerek, mint akihez semmi közöm, mert nem ismerem. Nem tudom mik az örömei és fájdalmai, nem értem a tetteinek indítékait. Így nehezebb megbocsátani is.

Kapcsolatok

Négy irányban vannak kapcsolataink: befelé – magunkkal, kifelé – emberekkel, felfelé – Istennel, lefelé – természettel. Az emberi élet akkor harmonikus, ha mind a négy irány élő. Ha mindre mondhatod: OK.

Nézzünk példákat: ha Istennel nem OK: az élet habzsolásában próbálsz megtalálni a boldogságot, esetleg emberekbe kapaszkodsz. De! Egész életedben szorongó leszel. A tudatalattidban ott marad az egzisztenciális szorongás. Ezt elnyomhatod ideig-óráig, de ha kicsit is mély vagy, elő fog törni. Nem tudod megkerülni ezt a kérdést!

Ha magaddal nem OK: a másik irányokba fogsz menekülni. Általában az emberek felé. Koldulod a megerősítésüket, futsz valakik után – uborkafára kapaszkodó, állandó támasztékot kereső emberré válsz. Ezt a másik is megérzi és nagyon terhes lesz neki egy ilyen kapcsolat. Ki fog belőle menekülni. Te pedig féltékeny leszel. A féltékenység a legbiztosabb mutatója az effajta függésnek. „Aki Istent szereti benned, úgy őriz meg, hogy elenged. Aki csak magát szereti benned, úgy veszít el, hogy görcsösen ragaszkodik hozzád.” (Simon András)

Ha az emberekkel nem OK: magányos farkas leszel. Állandóan elégedetlenkedő, frusztrált, rosszkedvű. És mindig mindent másra hárítasz, és állandóan kritizálsz. Amolyan más szemében a szálkát is a magadéban a gerendát sem – típus. Ne! Tedd rendbe a kapcsolataidat – figyelj a többi emberre.

Ha a természettel nem OK: egy csomó finom észlelés nem alakul ki benned, amely a boldogság és nyugalom forrása. A természet engedi, hogy csöndben légy, miközben átölel a zajaival. Benne megtapasztalhatod, hogy egy hatalmas rendnek a része vagy, egy ökoszisztémának és egy kozmikus rendnek. Aki panelházban lakik, az érzi csak ennek a hiányát. Én életemnek pontosan a felét panelházban éltem le: 23 évet. Nagyon szenvedtem tőle. Amikor csak tehettem, mentem kerékpározni, kirándulni, a hegyre, Csónakázó-tóra stb. A számítógép, video, tv nem pótolhatja ezeket az élményeket. A mellékelt KÉRDŐÍV segít annak eldöntésében, milyen a kapcsolatod a természettel: teszteld le magadat.

Egy biztos, bármelyik irányú kapcsolatod sérült, tedd rendbe, mert lelkileg torzó maradsz.

Szabadság

MINDENT MEG SZABAD TENNEM. Ez tény.

Két kérdés van evvel kapcsolatosan:

- Érdeemes-e mindent megtennem?

- Mindent meg tudok-e tenni?

Mert a szabadság lényege nem az, hogy olyan dolgokat megteszel, amelyek kellemesek: rágyújtasz (egy társaságban, ahol ezáltal tartozol egy közösséghez – kellemes érzés, hogy elfogadnak); idő előtt lefekszel egy fiúval/lánnyal – (hiszen egymáséi lenni a legteljesebb boldogság, az ember úgy érzi övé az egész világ, leomlottak a falak, nagyon szeretjük egymást); drogot használsz (alkohol, füves cigi, kemény drog hiszen naná milyen kellemes érzést okoz – teljesen szabaddá tesz), nagylelkű, látványos jócselekedetet teszel, (amely után glóriát növesztenek a fejed fölé, és megdicsőülsz), **hanem az, hogy tudsz-e tudatosan nemet vagy igent mondani a dolgokra.**

Tudsz-e nemet mondani olykor kellemesnek tűnő dolgokra – ezeket általában a felnőtt közösségek tiltásként szokták megfogalmazni – pontosan azért mert ezek csapdák. Rosszul értelmezed a szabadságot, ha ezekbe magad mászol bele. Tudniillik függő helyzetbe kerülsz, s pont ez a szabadságod vége.

És tudsz-e igent mondani olyan dolgokra, amelyekhez nincs kedved, mert kellemetlenek, áldozat meghozatalát kívánják tőled – esetleg mások érdekében meghozottat?

A szabad akaratod azt jelenti, hogy szabadon választhatsz. A szabadság pedig azt, hogy szabadon tudod vagy mered a nehezebbet választani! Ha ez sikerül, attól igen nagyon magabiztos és erős leszel. Minél többször sikerül, annál erősebb.

Úgy tűnik, hogy a szabadság nem egyéb, mint hogy szabad vagy-e magaddal kapcsolatban. Ura vagy-e magadnak? Ha igen, úgy viszont akkor is szabad leszel, ha becsuknak és korlátoznak a fizikai szabadságodban. Lénárt Ödön, Oloffson Placid atyák, Tímár Ágnes nővér számomra példaképek, azok a bölcs öregek, akiket meghurcoltak s mégis tökéletesen szabadok maradtak.

Az idő

Egy tanítványom egyszer megkérdezte tőlem: mit adok cserébe, ha megoldja a szorgalminak feladott feladatokat. – Az időmet – feleltem. Mert amíg javítom a feladatokat, veled foglalkozom, rád gondolok. Az életemnek azt a részét neked adom. Adhatok ennél többet?

Bizony nem. Mert az időnk véges, egyszeri, amit eltékozoltunk, többet nem jön vissza. Rendelkezel az időddel, vagy szétfolyik az életed, mint a víz? Az idő – az odafigyelésünkkel – másoknak nyújtott ajándékaink legértékesebbike. Ekkor tényleg egyedit és megismételhetetlent ajándékozok: magamat. Ahogy a bölcs róka mondja a kis hercegnek: „az idő, amit a rózsádra vesztegettel, az teszi olyan fontossá a rózsádat”.

Telik-múlik – szoktuk mondani. Ami elmúlt, az vissza nem hozható, sokszor nyomtalan. Ami eltelt (betelt, beteljesült az idő – ahogy Jézus is mondja), az megtelt élményekkel, értékekkel. Maradandó. Nos, neked telik vagy múlik?

Talán azt gondold, korai még ilyen tudatosan gondolkodni az időről, (bőven van még, előbb kicsit élvezed az életet), ráérsz majd idősebb korodban. Egyrészt minden eltékozolt percért kár, ami nem erősít téged vagy másokat, másrészt a felnőtt életbe lépve magad határozod meg az életedet (no persze lesznek külső korlátozó tényezők: egyetem, munkahely, stb.), és ami szokásoddá alakul, az már úgy marad. A szokásainkon nagyon nehezen tudunk változtatni!

Tehát telik vagy múlik?

A pillanat

„Sokáig abban a hitben éltem, hogy a valódi, igazi életem még csak most fog elkezdődni és az ehhez vezető úton mindig voltak megoldásra váró akadályok: gúnyos meg-nem-értettség, időigényes tennivalók, még nem törlesztett kölcsönök. Aztán kezdődik a valódi élet! Végül megértettem, hogy ezek az "akadályok" a Valódi élet. Ha ily módon elfogadjuk a dolgokat, az segít megérteni, hogy nincs egy olyan módszer, ami a boldogsághoz elvezet, mert a módszer maga a boldogság. Következésképpen élvezzük ki az élet minden pillanatát és élvezzük még annál is jobban, ha megoszthatjuk egy számunkra kedves emberrel a ritka pillanatokat és emlékezzünk rá, hogy az idő nem vár senkire.

És akkor biztosan nem fogunk arra várni, hogy majd ha vége lesz az iskolának, majd ha elkezdődik az iskola, majd ha lefogyok 5 kg-ot, majd ha sikerül felszedni 5 kg-ot, majd ha gyerekem lesz, majd ha végre kirepülnek a gyerekek, majd ha dolgozni fogok, majd ha végre nyugdíjba megyek, majd ha férjhez megyek, ha végre elválok... Nem várjuk a péntek estét, a vasárnap reggelt, az autócserét, a házvásárlást. Sem a tavaszt, a nyarat, az őszt, a telet, sem az élet végét és egy újjászületést, hanem eldöntjük magunkban, hogy nincs az életben jobb pillanat a boldogságot "elkezdeni", mint ez a pillanat. Az életöröm és a boldogság nem úticélok, hanem maga az utazás.” (Alfred Souza)

(Lásd még az Ithaka című verset is!)

Tudsz válaszolni a következő kérdésekre? Ki a világ három leggazdagabb embere? A világ három legutóbbi szépségkirálynője? Fel tudsz sorolni öt Nobel-díjast, vagy öt Oscar-díjas színészt?

Hogy megy? Rosszul? Ne aggódj! Senki sem emlékszik így a tegnapi legjobbjaira. A tapsviharak elmúlnak, a trófeák beporosodnak, a győzteseket elfelejtjük.

És most ezeket gondold végig: fel tudsz sorolni három jó tanárt, aki segített neked azzá válni, aki lettél, és három barátot, aki a nehéz időkben melletted állt, vagy akivel szívesen töltöd együtt az idődet?

Hogy megy? Jobban? Azok az emberek, akik az életünket különlegessé teszik, nem feltétlenül a leggazdagabbak, vagy a legnagyobb díjak nyertesei. Viszont aggódnak értünk, törődnek velünk és mellettünk állnak minden helyzetben. Ezért fontosak a számunkra. „Ne tartsd fontosnak, hogy fontosnak tartsanak, csak szeress és fontos leszel.” (Simon András)

A jövő

Öcsém mesélte a következő történetet.. Sátortáborozni voltak, amikor egyik reggeli után a zacskóból kiesett egy keksz. Egy szép megtermett győri. Otthagyta, gondolta jó lesz a hangyáknak. És valóban valamennyi idő múlva egy hangya mászott a kekszre, és elkezdte rágcálni. Majd rövidesen a hangya fiai is előjöttek. Volt is öröm a hangyacsaládban! Milyen könnyű zsákmány! Mennyivel könnyebb lett az életük. Nem kell már egész nap fáradságos munkával morzsákat keresgélni, csak oda kell menni a kekszhez, enni belőle és kész. Lehet pihenni. Öcsém elgondolkodott ezen a képen. A boldogság eltarthatott egy ideig, de mi lesz a hangyafiakkal, ha elfogy a keksz? Azokkal, akik kiskoruktól fogva megszokták, hogy nem kell keresni, csak oda kell menni és enni. Nem tanultak meg morzsákat keresni!

Mi a helyzet velünk emberekkel? Egy hihetetlenül komfortos létbe születünk bele, szüleink igyekeztek mindent biztosítani, hogy ne kelljen nélkülöznünk semmit, amit nekik esetleg kellett. Fenntartható-e ez a komfortos lét? (Az ökológiai lábnyomról egyre többen és többen beszélnek: egy embernek átlagosan 1,6 Ha jut a Földből, Magyarországon egy ember kb. 4,5-öt használ, USA-ban 10,6 Ha-t használ egy ember. De milyen áron? Úgy, hogy Afrikában, Latin-Amerikában van ahol csak 0,6 Ha jut egy főre.) Nos szabad-e nekünk ilyen áron 4,5-öt felhasználni az emberiség által megtermelt javakból és a Föld kincseiből? Mi lesz velünk, ha a komfortos életünknek egyszer vége szakad? Pl. nem lesz munkánk, s csak nagyon kevésből tudunk megélni? Feltaláljuk magunkat?

Azt hiszem, ha az ember tudatosan meri vállalni a nehézségeket, amíg komfortosan él, nem fog kétségbe esni, ha nehezebb idők következnének. A rendszeres testmozgás, a túrák, a tudatosan felvállalt otthoni szolgálatok a család vagy ismerősök körében – nem csak a lustaságunkat segítik legyőzni, hanem megismertetik velünk fizikai és lelki korlátainkat is.

Csak azt tudod legyőzni, amit ismersz.

Rajta! Legyél környezettudatos, és vállald időnként tudatosan a komfortnélküliséget!

Legyőzni vagy együtt győzni?

Jó néhány évvel ezelőtt a Seattle-i paraolimpiai játékokon kilenc atléta (akik mind mentálisan, vagy fizikailag sérültek) felálltak a 100 méteres futás startvonalához.

A pisztolylövés felhangzásakor elkezdődött a verseny, ahol (bár nem mindenki a lábain futva), de a cél felé törekedett a beérkezés és a győzelem reményében. A nagy igyekezetben egyszer csak az egyik fiú elesett az aszfalton és jó néhányat bukfencezett, majd elkezdett sírni. A többi nyolc versenyző hallotta a sírást, lelassított és hátranézett. Majd mindenki megállt és visszafordult...mindegyikük. Az egyik Down-kóros lány leült mellé, megpuszilta és megkérdezte, hogy jobban érzi-e magát. Aztán mind a kilencen összekapaszkodtak és együtt sétáltak be a célvonalon. A stadionban pedig a nézők felálltak és percekig tapsoltak.

Azok, akik ott voltak, a mai napig emlegetik ezt a történetet. Hogy miért? Mert valahol legbelül tudjuk: a legfontosabb dolog nem az egymás felett aratott győzelem. Az életben sokkal fontosabb együtt győzni, akkor is, ha ez azzal jár, hogy nekünk le kell lassítani. Egy gyertya nem veszít semmit, ha meggyújt egy másikat.

A verseny: előrelendít, ösztönöz. Mindannyian szeretnénk kitűnni, a többiek elismerését megszerezni, valamiben legjobbnak lenni. Vágyunk a dicséretre, a megerősítésre. Vajon lehetséges-e úgy versenyezni, hogy mindannyian győztesek legyünk? Lehet-e úgy üzleti tárgyalást folytatni, hogy a tárgyalófelek – annak ellenére, hogy érdekeik gyakran ellentétesek – mind jól járjanak? Igen, lehetséges. Egy dolgot kíván csupán: tudok-e a másakra is figyelni tárgyalás (a játszma) közben, vagy kizárólag a magam érdekeit helyezem előtérbe – gyors profit érdekében? Közgazdasági elemzések kimutatták, hogy az előbbi mentalitás hosszú távon sokkal kifizetődőbb, igazán virágzó üzleti kapcsolatok csak a kölcsönös érdekek közös figyelésével jöttek létre és maradtak is fenn! Hány és hány olyan vállalkozást látunk, amely a gyors meggazdagodás reményében olyat nagyot akar szakítani, hogy ez rövid időn belül a vesztét okozza, és felszámolódik!

Mennyivel inkább így van ez lelki síkon, ha még az üzleti világban is megjelenik a szeretet és a másokra figyelés. Enélkül ugyanis nincs üzleti kapcsolat, vagy csak rövid ideig tartó. Amíg a mindenkit letarolni akaró üzleti partnert a többiek ki nem ismerik, és nem kötnek vele többé üzletet! Erről bővebben olvashatsz Stephen R. Coovey A kiemelkedően sikeres

emberek 7 szokása című könyvben.

Akkor mi a helyzet a versennyel? Ha az a célja, hogy megismerjem általa a képességeimet és a korlátaimat, ha veszíteni is tudok, ha barátságos mérkőzést játszunk, akkor jó dolog, mert jobba tesz. Ha az a cél, hogy sok pénzt szerezzek, engem sztároljanak, mindenkit legyőzzek – esetleg bármi áron (pl. sportversenyek doppingbotrányai), akkor elveszi a szabadságomat, s az élet benyújtja a számlát, az effajta sikereknek ára van: a legyőzöttek (a vesztesek!) csak ritkán válnak barátaimmá, magányossá válhatok, örök nyugtalanságban élek, egészségemet veszélyeztetem...

Van helye a versenynek az életünkben? Persze, hogy van. De a legfontosabb az indíték. Ajánlom megtekintésre a Tűzszekerek című filmet.

Alázat

Igazság

Összefutottam egy tanítványommal, akin egy olyan póló volt, amelyen a barna nagy Magyarországon sárgán a kis Magyarország, s benne egy felirat díszelgett: „Igazságot Magyarországnak!”

Megkérdeztem tőle: –Magyarországnak nincs igazsága? –Igen, –felelte –, nagy igazságtalanság történt, amikor elvették a területeinket, s most a magyarok idegen országokban élnek. Ezeket a területeket tehát követeljük vissza! Mondom neki: –Horvátországot miért akarod Magyarországhoz csatolni, ez igazságos lenne? (Horvátország területén gyakorlatilag nincsenek magyarok.) –Nekik lehet, hogy nem, de nekünk igazságos lenne – így ő. –Kétféle igazság létezik? – kérdem tőle. –Igen, – válaszolta.

Mi az igazság? Ki és mi dönti el, hogy valami igaz-e? Ez többféle értelmezésben is lehetséges? Az igazság nem objektív?

Jézus azt mondta: én vagyok az út az igazság és az élet. Én azt állítom, nincs más igazság, csak a jézusi. Az pedig nem lehet kétféle.

Ha valakivel vitába keveredem, mindketten azt hisszük, hogy igazunk van. A kimondott igazságok általában következtetések eredményei: konklúziók. Na már most a konklúzió ugye attól függ, milyen premisszákból indulok ki. Tehát a különböző igazságok (részigazságok) úgy alakulnak ki, hogy más előfeltevésekből indulunk ki. Az előfeltevéseink pedig attól függnének, mit sugall a környezetünk, mit kaptunk örökségül.

Attól tehát, hogy a másik másfajta igazságot lát, mint én, ne vessük el azonnal, mert lehet, hogyha az ő premisszáit is hozzáveszem az enyéimhez, közelebb fogok jutni az IGAZSÁGhoz. És a másik emberhez is. Ha megpróbálok eljutni a gyökereihez, amik miatt ő így gondolkodik, akkor figyelek rá. És nyerek egy barátot. Ha azonnal elvetem minden gondolatát, akkor pedig ellenségemmé teszem, védekezni fog, és a legjobb védekezések egyike a támadás. Háborút kezdek.

Csak akkor van esélyem a párbeszédre, ha azt én kezdeményezem. Ne várjam azt, hogy a másik feladja mindent és gondolkodjon úgy, mint én, ezt nem fogja tudni megtenni, hiszen

másként szocializálódott. De próbáljam őt megérteni, s akkor közeledünk egymáshoz.

Egyik bölcs ismerősöm ezt úgy fogalmazta: ha mindenki egyformán gondolkodna, az nem vallana Isten kreativitására, és nagyon unalmas lenne a világ. Az Isten azért teremtett minket sokféleképpen, hogy tanítson minket a másik emberrel.

Hazugság

A minap beszélgettem néhány tanítvánnyal, akikről szemtanúk mesélték, hogy nem megengedett ügyletbe keveredtek. Biztos információim voltak, s a társak között is vallott néhány. Különböző is egy tanárnak van annyi emberismerete, hogy pontosan érzékeli, mikor nem mond igazat a másik. És ennyi körülménnyel nem törődve, egyik-másik diák szemrebbenés nélkül hazudni próbált. Kinek hazudik tulajdonképpen? Nekem? Származik nekem abból valami károm, hogy nem tudom az igazat? És neki?

Rövidtávon azt hiszi, hogy megúsza, ha sikerül hazudnia.

Azonban olyan ez, mintha féreg rágná a belsejét. Állandóan alakoskodnia kell, és vigyázni, nehogy ellentmondásokba keveredjen. (Ezért szoktak általában igazságot is keverni a hazugság közé.)

A személyiség kiteljesedésének a LEGNAGYOBB akadálya, ha valaki hazudozik, mert csakis önmagát csapja be.

Egyszer minden kiderül, s oda a hitele, a belevetett bizalom, ez elrontja az emberi kapcsolatait. Olyan ez, mint a dominóelv. Hihetetlenül messzire nyúlnak a következményei.

Ellenben aki elköteleződött amellett, hogy mindig igazat mond, az nagyon egyenes ember. Ez a tulajdonsága tekintélyt kölcsönöz neki és tartást ad.

Szánom az olyan embereket, akik görbe utakon járnak – soha nem fognak felnőni. Jellemhibásak, gyöngéek.

Ha megtudom, hogy valaki hazudott, az illetőt nem tudom komolyan venni többé. Sok idő, és sok apró lépés kell ahhoz, hogy megbizonyosodjon, egyszeri botlás volt csupán. És ha nincs idő?

Értelmező szótár

Csend: figyelés.

Alázat: vigyázz, nem egyenlő a meghunyászkodással, a megalázkodással. Utóbbi a gyávák magatartása, előbbi az erőseké. Utóbbi önös érdekből történő szerepjáték, az előbbi a másikért meghozott áldozat. A belső szabadság egyik legpontosabb ismertetőjele. Alázat – figyelni tudni a másakra, lélegzethez juttatni őt. Hallgatni tudni, pedig meg tudnék szólalni, háttérben maradni, pedig fel tudnám hívni magamra a figyelmet. Erre csak a nagyon erősek képesek!

Gyűlölet: ha elutasítok valakit, és ez olyan mélyen él bennem, hogy a lelkem összerándul, ha hallok róla vagy meglátom. Éppen ezért ez az érzés ENGEM gyöngít. ÖsszeGYŰLik és megÖL. A másik sokszor nem is tud róla, mit érzek iránta, vagy hidegen hagyja. Ha felfedezed magadban, ne hagyd elhatalmasodni, hanem imádkozd ki magadból. Bocsáss meg!

Megbocsátás: amikor összetépjük az adóslevelet, jóváírjuk a tartozást. Amikor a lelkünk nem kiállt bosszúért többé. Ezt úgy érhetjük el, hogy a másikat vagy a tettét Isten elé tesszük, és rábizzuk. Jó helyen van, mi túlléphetünk rajta. Amíg ezt nem tesszük meg, nincs lelki békénk! „bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek...”

Döntés: elindulni egy úton.

Hivatás: annak eldöntése, mire hív az Isten. Milyen utat szánt nekem. Életünk legnagyobb döntése, hogy egy társsal családot alapítok vagy valamely közös ügyért egy közösségben élek. Ha nagyon sokáig halogatom a döntést, akkor lehet, hogy egyedül fogok élni, és csak szórakozásból létesítek alkalmi kapcsolatokat. (Single). Utóbbinak nincs perspektívája, mert az önzésre épül.

Szerelem: falaink leomlása.

Hűség: következetesség, kitartás egy döntés mellett. Annak ellenére is, hogy... Mégis.

Szeretet: nem (csak) érzelem. Elsősorban nem az. A szeretet adás. Nem a fölöslegestől való megváltás! Adás az időmből, áldozataimból, kedvességemből, lényemből. Úgy adni, hogy utána hiányt érezzek.

Félelem: a szeretet hiánya.

Erő: erős az, akivel számolnak. Az erősre fölnéznek. Az erős körül sok ember van. Az erő = lelki erő. Az erős az, akiben az Isten lelke lakik! Az nagyon erős. Legyőzhetetlen.

Lelkiismeret: belénk épített érzékeny mérőműszer, amely nem engedi, hogy becsapjuk magunkat. Isten szava mibennünk.

Rend: tudatos lét következménye.

Törvény: eligazodási pontok, út menti jelzőtáblák, korlát a szakadék mentén. Ki szabja a törvényt? Milyen törvények szerint élek?

Kegyelem: Isten megnyilvánulási formája. Találkozás. Fölismerés.

Bölcsesség: mély tudás.

Gonoszság: sokáig azt gondoltam, hogy a mesebeli páratlan ujjú patás, akinek emberarca van, meg szarvai. Pedig jelen van a mindennapi lustaságainkban, önzéseinkben, a másik elutasításában, a félelmeinkben.

Isten: Az is fontos, mit mondanak róla mások. De a legfontosabb, hogy neked kicsoda ő. Találkoztál már Vele? Tapasztaltad a jelenlétét? Keresed vagy nélküle élsz? Talán azt hiszed, az emberi gyengeség szüleménye ő, pópapa, pótmama, lelki cumi a felnőtteknek? Bevallom, volt idő, mikor ezt gondoltam. De mikor elkezdtem gyűjteni ehhez a képhez a bizonyítékokat, elkezdtem az álarcok mögé látni, akkor ennek pontosan az ellenkezője rajzolódott ki. Isten a körülöttünk, bennünk megnyilvánuló Jóság! A Jóság erősebb a Gonoszságnál, a győzelme Benned kezdődik. Tehetsz róla.

Szeretet

A következőkben az előbb leírtakat alátámasztó, erősítő-megértető, szemelvényeket állítottam össze. Kedvenc olvasmányaimból valók – érdemes a könyveket is beszerezni és elolvasni.

Továbbá ajánlok még nagyon jó könyveket, mind kapható akár a Neten is.

M. Scott Peck: A járatlan út, Tovább a járatlan úton (önismeret, felnőtt lét ismérvei, korlátaink felszámolása – nagyon értelmes, tőle érdemes mindent elolvasni.)

Stephen R. Coovey: A kiemelkedően sikeres emberek 7 szokása (elvek vagy szerepjátékok határozzák meg a cselekedeteinket?)

Gyökössy Endre valamennyi könyve (hogyan lehet megélni a szeretet lelkiületét a mindennapjainkban – praktikus tanácsok, történeteken, példákon keresztül)

Philip Yancey: Meghökkenítő kegyelem (léteznek-e jézusi megoldások a magánéletünkben és a politikában?)

John Powell minden könyve (a szeretet lényegéről gyakorlati tanácsokkal)

Erich Fromm: A szeretet művészete (elméleti, szeretettípusok, a szeretet megnyilvánulási formái)

Simon András könyvei (tömör éleslátással megfogalmazott életbölcsekségek, nagyon szép grafikákkal illusztrálva)

Robert Fulghum: Már lángolt, amikor ráfeküdtem (elgondolkodtató szatirikus történetek)

Antoine de Saint Exupéry: A kis herceg

(részlet)

Akkor jelent meg a róka.

- Jó napot! - mondta a róka. - Jó napot! - felelte udvariasan a kis herceg.

Megfordult, de nem látott senkit. - Itt vagyok az almafa alatt - mondta a hang.

- Ki vagy? - kérdezte a kis herceg. - Csinosnak csinos vagy... - Én vagyok a róka - mondta a róka. - Gyere, játsszál velem - javasolta a kis herceg. - Olyan szomorú vagyok... - Nem játszhatom veled - mondta a róka. - Nem vagyok megszeliđítve.

- Ó, bocsánat! - mondta a kis herceg. Némi tűnődés után azonban hozzátette: - Mit jelent az, hogy "megszeliđíteni"?

- Te nem vagy idevalósi - mondta a róka. - Mit keresel?

- Az embereket keresem - mondta a kis herceg. - Mit jelent az, hogy "megszeliđíteni"?

- Az embereknek - mondta a róka - puskájuk van, és vadásznak. Mondhatom, nagyon kellemetlen! Azon fölül tyúkot is tenyésztenek. Ez minden érdekességük. Tyúkokat keresel?

- Nem - mondta a kis herceg. - Barátokat keresek. Mit jelent az, hogy "megszeliđíteni"?

- Olyasmi, amit nagyon is elfelejtettek - mondta a róka. - Azt jelenti: kapcsolatokat teremteni.

- Kapcsolatokat teremteni?

- Úgy bizony - mondta a róka. - Te pillanatnyilag nem vagy számomra más, mint egy ugyanolyan kisfiú, mint a többi száz- meg százezer. És szükségem sincs rád. Ahogyan neked sincs énrám. Számodra én is csak ugyanolyan róka vagyok, mint a többi száz- meg százezer. De ha megszeliđítesz, szükségünk lesz egymásra. Egyetlen leszel számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra...

- Kezdem érteni - mondta a kis herceg. - Van egy virág... az, azt hiszem, megszeliđített engem...

- Lehet - mondta a róka. - Annyi minden megesik a Földön...

- Ó, ez nem a Földön volt - mondta a kis herceg.

A róka egyszeriben csupa kíváncsiság lett. - Egy másik bolygón? - Igen.

- Vannak azon a bolygón vadászok?

- Nincsenek.

- Lám, ez érdekes. Hát tyúkok?

- Nincsenek.

- Semmi sem tökéletes - sóhajtott a róka. De aztán visszatért a gondolatára: -

Nekem bizony egyhangú az életem. Én tyúkokra vadászom, az emberek meg énrám vadásznak. Egyik tyúk olyan, mint a másik; és egyik ember is olyan, mint a másik. Így aztán meglehetősen unatkozom. De ha megszeliđítesz, megfényesednék tőle az életem. Lépések neszét hallanám, amely az összes többi lépés neszétől különböznék. A többi lépés arra készlet, hogy a föld alá bújjak. A tiéd, mint valami

muzsika, előcsalna a lyukamból. Aztán nézd csak! Látod ott azt a búzatáblát? Én nem eszem kenyeret. Nincs a búzára semmi szükségem. Nekem egy búzatábláról nem jut eszembe semmi. Tudod, milyen szomorú ez? De neked olyan szép aranyhaja van. Ha megszeliđítesz, milyen nagyszerű lenne! Akkor az aranyos búzáról rád gondolhatnék. És hogy szeretném a búzában a szél susogását...

A róka elhallgatott, és sokáig nézte a kis herceget.

- Légy szíves, szeliđíts meg! - mondta.

- Kész örömet - mondta a kis herceg -, de nem nagyon érek rá. Barátokat kell találnom, és annyi mindent meg kell ismernem!

- Az ember csak azt ismeri meg igazán, amit megszeliđít - mondta a róka. - Az emberek nem érnek rá, hogy bármit is megismerjenek. Csupa kész holmit vásárolnak a kereskedőknél. De mivel barátkereskedők nem léteznek, az embereknek nincsenek is barátaik. Ha azt akarod, hogy barátod legyen, szeliđíts meg engem.

- Jó, jó, de hogyan? - kérdezte a kis herceg.

- Sok-sok türelem kell hozzá - felelte a róka. - Először leülsz szép, tisztes távolba tőlem, úgy, ott a fűben. Én majd a szemem sarkából nézlek, te pedig nem szólsz semmit. A beszéd csak félreértések forrása. De minden áldott nap egy kicsit közelebb ülhetsz...

Másnap visszajött a kis herceg.

- Jobb lett volna, ha ugyanabban az időben jössz - mondta a róka. - Ha például délután négykor érkezel majd, én már háromkor elkezdek örülni. Minél előrébb halad az idő, annál boldogabb leszek. Négykor már tele leszek izgalommal és aggodalommal; fölfedezem, milyen drága kincs a boldogság. De ha csak úgy, akármikor jössz, sosem fogom tudni, hány órára öltöztessem díszbe a szívemet... Szükség van bizonyos szertartásokra is.

- Mi az, hogy szertartás? - kérdezte a kis herceg.

- Az is olyasvalami, amit alaposan elfelejtettek - mondta a róka. - Attól lesz az egyik nap más, mint a másik, az egyik óra különböző a másiktól. Az én vadászaimnak is megvan például a maguk szertartása. Eszerint minden csütörtökön elmennek táncolni a falubeli lányokkal. Ezért aztán a csütörtök csodálatos nap! Olyankor egészen a szőlőig elsétálok. Ha a vadászok csak úgy akármikor táncolnának, minden nap egyforma lenne, és nekem egyáltalán nem lenne vakációm.

Így aztán a kis herceg megszeliđítette a rókát. S amikor közeledett a búcsú órája: - Ó! - mondta a róka. - Sírnom kell majd.

- Te vagy a hibás - mondta a kis herceg. - Én igazán nem akartam neked semmi rosszat. Te erősködtél, hogy szeliđítelek meg.

- Igaz, igaz - mondta a róka.

- Mégis sírni fogsz! - mondta a kis herceg.

- Igaz, igaz - mondta a róka.

- Akkor semmit sem nyertél az egésszel.

- De nyertem - mondta a róka. - A búza színe miatt.

Hervay Gizella: Levél helyett

Milyen gyönyörű: szólni lehet, és kiszámíthatatlan, hogy mit válaszolnak. És megtörténhetik: társra is találhatunk, csak meg kell tanulnunk az ő egyetlen és soha meg nem ismételt nyelvét. Csak meg kell ismernünk, a föld rétegein áthaladva, a történelem korszakain áthaladva, eljutva oda, ahol ő csak ő, ahol ő a teljes világegyetem, és megszólítani.

Megtalálni azt a szót, amit ő keresett, de nem talált, amire szüksége van, hogy a föld rétegein áthaladva, a történelem korszakain áthaladva, eljusson végre oda, ahol ő csak ő, ahol ő a teljes világegyetem. Felesleges és nevetséges olyan szavakat dobálni felé, amelyeket mi szeretünk, ezzel csak megütjük, hiszen én, ha azt mondom tej: nagy diófát látok, a lomb közt kis égdarabok, a fa alatt kerti asztal, pohárban tej, tündöklük a tej a táj. De lehet, hogy ő arra emlékezik, hogy nem kapott tejet, nem volt, és az anyja messze volt, és megütöd a szóval. De ha megtalálod neki azt a szót, amit keres! Társad lesz és válaszol, és válaszában felfénylik az elveszett szó, ami gyerekkorod zsebéből valamikor nyomtalanul kigurult.

Ha megtalálnám! Sose merném többet kimondani a szót: szeretlek! Csak azt mondanám: vonat, mert talán állomás mellett lakott, és évein át-átzakatolt a vonat, félelmet hozott és sóvárgást távoli tájak felé. Vagy azt mondanám: cigaretta, mert kidobta a vonatablakon át a csomag cigarettát, mikor tisztuló tüdővel robogott a szerelem felé.

Csak rá kell figyelni, a mozdulataira: karjával most olyan ívet ír le, amelyet csak az tud, aki egész lényével mozdul, vagy szól, semmi más nem válasz neki, csak az, ha te is egész valóddal felé fordulsz.

A szájad mellett egy ránc emlékezik, és a szemedben olyan látható a szégyen, hogy elfordul, és cigarettára gyújt. Fájdalmaiddal soha el nem érheted, arcodon a fájdalom nyomai, és hangodat érdessé teszi a visszafojtott sírás. El kell hagynod emlékeidet is, mert történelem előtti korból valók, mikor még nem tudott emberhez szólni az ember, csak ütött. Csupa kék-zöld folt az arcom, nem szóltak hozzám, csak ütöttek, s nekem most szólnom kell, meg kell találnom azokat a szavakat, amelyekre neki van szüksége.

Hiába mondom a magam szavait, nem figyel oda. Kikapcsolja a telefont.

De hiszen volt egy mozdulata, feléd fordult, mint aki egész lényével mozdul, felé fordultál, mint aki egész lényével válaszol, megölelt, mint aki először ölel, mint aki utoljára ölel, megölelted, mint aki először ölel, mint aki utoljára ölel. Mégis csak ennyit mondtam: szeretlek.

Reményik Sándor: Kegyelem

Először sírsz.
Azután átkozódsz.
Aztán imádkozol.
Aztán megfeszíted
Körömszakadtig maradék-erőd.
Akarsz, egetostromló akarattal –
S a lehetetlenség konok falán
Zúzod véresre koponyád.
Azután elalélsz.
S ha újra eszmélsz, mindent újra kezdesz.
Utoljára is tompa kábulattal,
Szóttalanul, gondolattalanul
Mondod magadnak: mindegy, mindhiába:
A bűn, a betegség, a nyomorúság,
A mindennapi szörnyű szürkeség
Tömlöcéből nincsen, nincsen menekvés!
S akkor – magától – megnyílik az ég,
Mely nem tárult ki átokra, imára,
Erő, akarat, kétségbeesés,
Bűnbánat – hasztalanul ostromolták.

Akkor megnyílik magától az ég,
S egy pici csillag sétál szembe véled,
S olyan közel jön, szépen mosolyogva,
Hogy azt hiszed: a tenyeredbe hull.

Akkor – magától – szűnik a vihar,
Akkor – magától – minden elcsitul,
Akkor – magától – éled a remény.
Álomfáidnak minden aranyágán
Csak úgy magától – friss gyümölcs terem.

Ez a magától: ez a Kegyelem.

Találkozások

(Részlet a *Barlay Ö. Szabolcs: Találkozások Jézussal* című könyvéből)

Kivel, mikor, hol, miért találkoztam? És mi lett a sorsuk azoknak? És mi tette drámaivá, vagy szürkévé, esetleg tragikussá azokat?

Vajon ki, vagy mi irányítja találkozásainkat? Hiszen nemcsak idős korban, de már húszévesen is észre lehet, - vagy kellene - vennünk, hogy aligha írható a Véletlen számlájára egy-egy találkozásunk. A hol és a mikor, vagyis a Tér és az Idő kategóriájába torkollik annak a titoknak boncolgatása is, hogy miért épp "ott" és miért *épp* „akkor” találkoztunk valakivel!

Akárhonnét közelítem meg a találkozásnak, mint fogalomnak és mint jelenségnek "hátterét", egyre világosabbá válik, hogy rejtéllyel állunk szemben. Valóságos úthálózatot lehet felfedezni, amelyen találkozásaink lebonyolódnak. És mintha léteznék valamiféle "menetrend" is, mely - sokszor úgy tűnik - segít minket abban, hogy mikor és hová keljünk útra, hogy létrejöhessen egy életre szóló, sorsunkat meghatározó találkozás. Vajon ki állíthatja össze ezt a "menetrendet"? Mi, vagy inkább Ki küldte őt hozzám? Elegendő-e, ha a szokásos kifejezésre hivatkozva azt mondjuk: a Sors keze van benne? .

Így jutunk el a legizgalmasabb kérdéshez. Tudniillik a hívő gondolkodó egyből észreveszi, hogy minden találkozás mögött egy titokkal lepecsételt ajtó kontúrjai jelennek meg. És éppen azért mélyedek bele az Evangéliumokban található találkozások lélekelemzésébe, mert itt döbbenhetünk rá arra, hogy a Tér és az Idő sokszor semmitmondó látszatvilága mögött a természetfelettség új dimenzióját tárja fel az Úr Jézus, találkozásaink isteni mestere.

Minden találkozás lényege a társkeresés. Ez a motorja a kapcsolatok létrejöttének: a szerelemnek, házasságnak és minden barátságnak a legkisebb kortól kezdve. Az óvodások, kisiskolások, gimnazisták, egyetemisták, munkatársak életének ez ad ízt. Emberek, személyiségek elismerik, elfogadják egymást, - értékelik egymás képességeit. Ilyenkor mindig ajándékozunk magunkból valamit, és ugyanakkor elfogadunk valamit a másiktól és másikból. Ha ez nem történik meg, akkor a találkozásból nem lesz kapcsolat, hanem elsorvad. Mert szükségünk van egymásra: nekem rád, neked meg rám! Segítségeddel válok igazi önmagammá. De mivel személyiség vagyok, meg akarok maradni önálló szellemi lénynek.

A két személyiség között, az Én és a Te között az összekötő híd a találkozás. Mint minden híd, a találkozás sem szünteti, nem szüntetheti meg a távolságot, csak áthidalja!

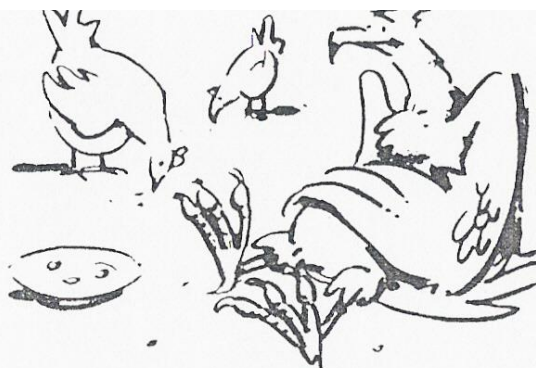
Három mozzanat figyelhető meg minden találkozásnál, legyen az profán, vagy legyen az isteni, kegyelmi:

1. ki az, akivel találkozom?
2. hogyan érkezem a találkozásba?
3. mi történik velem és övele a találkozásakor és utána?

A találkozások legtöbbször azon fordul meg minden, hogy az illető személyisége milyen hatással van ránk. Hiszen naponta megszámlálhatatlan emberrel találkozunk, és mégis milyen ritkán vésődik emlékezetünkbe egy-egy arc, egy gesztus, egy hang! Számos összetevője van annak, hogy egy találkozásból kapcsolat szülessék. Bár nagyon sok függ tőlünk, mégis a hangsúly legtöbbször azon a bizonyos "másikon" van: ő hívja fel önmagára a figyelmet. Ha ebben csak külső okok szerepelnek, akkor a kapcsolat felszínen marad és tiszavirág életű lesz. De ha az illetőből személyiségének legbensőbb értékei sugároznak ránk, megvan a remény az igazi találkozásra! Érthető, hogy a Jézussal való találkozásokat feszült figyelemmel elemzem, hiszen egyedül ezeknél találja meg az ember azt az annyira keresett, igazi Másikat!

A második és lényeges mozzanat: én hogyan érkezem a találkozásba? Sok függ attól, hogy milyen félelmek vagy elvárások töltenek be a találkozás pillanatában. Mert egyáltalán nem könnyű mindig elfogulatlanul, előítéletek nélkül találkozni a másik emberrel. És az sem mindegy, hogy tartózkodóan vagy bizakodóan érkezünk. Lehet ugyan felkészülni a találkozásra, ha azt előre tudni lehet, de legtöbbször épp abban van a rejtély, hogy váratlan, _ olyan, mint kék égből a villám! A világhírű drámák, regények legtöbbje épp az ilyen előre nem látott, kiszámíthatatlan találkozások titkát feszegeti. És az még tovább bonyolítja a témát, hogy mi magunk is állandóan változunk, és elképzelhető, hogy - amire ma érzéketlenül reagálunk, holnap esetleg nagy hatással van ránk. Vagyis sok múlik azon, hogy milyen a befogadó képességünk, finomságunk, szellemi, érzelmi kapacitásunk.

Találkozásainkat különösen a harmadik mozzanat teszi drámaivá, vagyis az, ami találkozás közben történik bennünk, velünk és a másikkal. Mert a találkozás sohasem rögzít valamely helyzetet, hanem mozgat. Ennek tudható be, hogy utána nem vagyunk ugyanazok, akik előtte voltunk. Akár csalódottak vagyunk egy találkozás után, akár megkönnyebbültek, vagy vidámak, tudjuk, tapasztaljuk, hogy valami történt velünk... valami, ami nemcsak tőlünk függött és aminek bizonyára további következményei is lesznek. Vagyis nyilvánvaló, hogy a találkozások roppant nagy jelentőségűek, mert általuk maga az élet, a saját életünk és a másik élete formálódik. Egyértelmű tehát, hogy az emberi élet alapvető mozzanatával állunk szemben még a jelentéktelennek tűnő találkozásainkkor is.

A királysas I.

Egy ember sas-tojást talált és egy tyúk fészkebe tette. A sasfióka egyszerre született meg a tyúkalja kiscsirkével és velük növekedett.

A sas egész élete folyamán azt csinálta, amit a tyúkok, mivel azt hitte, tyúk. Kapirgált gilisztákat és rovarokat keresve. Kotyogott és kotkodácsolt. Emelgette szárnyait, alig emelkedve a talaj fölé, mint a tyúkok. Végül is így repül egy tyúk, nem?

Múltak az évek és a sas nagyon megöregedett. Egy napon nagyon magas feje fölött a tiszta égbolton nagy-szerű madarat látott méltóságosan és kecsesen lebegni az erős szélfuvallatok közepette, és csak időnként lebentette meg hatalmas aranyos szárnyait.

Az öreg sas tiszteletteljes félelemmel figyelte. „Ki ez?” – kérdezte szomszédjától.

„Ez sas, a madarak királya – válaszolt a szomszédja. – De ne gondold rá. Te és én mások vagyunk.”

Így hát a sas nem gondolt rá többé. Úgy halt meg, hogy tyúknak hitte magát.

A királysas II.

Egy napon egy ember az erdőn átmenve sasfiókot talált, hazavitte és elhelyezte a baromfiudvarban. A sasfiók a tyúkalja kiscsibével együtt nőtt fel, és sokáig mindig azt csinálta, amit a tyúkok, mivel azt hitte, ő is az. Kapirgált gilisztákat és rovarokat keresve. Kotyogott és kotkodácsolt. Emelgette szárnyait, alig emelkedve a talaj fölé, mint a tyúkok. Végül is így repül egy tyúk, nem?

Teltek az évek és a sasfiókból méltóságteljes sas lett, de senki nem tanította meg, hogy sas legyen. Egy napon egy fiú, aki arra járt, megkérdezte, hogy lehet az, hogy egy sas, a madarak királya odáig süllyedt, hogy a baromfiudvarban a tyúkokkal él.

„Mert baromfieleddel tápláltam és arra tanítottam, hogy tyúk legyen, és sohasem tanult meg repülni – felelte a tulajdonos. – Úgy viselkedik, mint egy tyúk, tehát már nem sas.”

„De mégis – makacszkodott a fiú – még sasszive van és bizonyára megtanulhat repülni.”

Miután sokáig beszéltek erről, közös akarattal a végére akartak járni, vajon lehetséges-e ez? A fiú óvatosan karjába vette a sást és így szólt hozzá: „Te az éghez tartozol, nem a földhöz. Terjeszd ki szárnyadat és repülj!”

De a sas nem csekély zavart érzett. Nem tudta pontosan, kicsoda, és látva a tyúkokat, ahogy az ennivalót csipegették, leugrott és közéjük vegyült. De a fiú nem csüggedt el: másnap újra eljött a sasért, felvitte a háztetőre és újra így biztatta: „Te sas vagy, nyisd szét szárnyadat és repülj!” De a sas félt ettől az új énjétől, amely nem ismerte a világot; újra leugrott és ment ennivalót csipegetni.

A harmadik napon a fiú korán felkelt, elment a sasért és felvitte egy hegy csúcsára. Ott a magasba emelte a madarak királyát és így próbálta bátorítani: „Te sas vagy, az éghez és a földhöz tartozol, most nyisd szét szárnyadat és repülj!”

A sas körülnézett, lenézett a baromfiudvarra, felnézett az égre. De még nem repült fel. Ekkor a fiú felemelte a nap felé és a sas remegni kezdett, lassan szétterítve szárnyát. Végül győzelmes kiáltással felszállt az ég felé.

Lehet, hogy a sas még vágyakozva gondolt vissza a tyúkokra; az is lehet, hogy időnként visszamegy látogatónba a baromfiudvarba. De amennyire ismeretes, többé már nem élt újra tyúk módjára.

Sas volt, bár úgy táplálták és nevelték fel, mint egy tyúkot.

Az élet értelme

(Részlet a Már lángolt, amikor ráfeküdtem című könyvből)

Főiskolai előadások és hosszú értekezletek végén gyakran hangzik el a kérdés: "Van valakinek kérdése?" Akkor, amikor a hallgatóságot már úgyszólván elárasztották információval, és különben sincs több idő. Ilyenkor az embernek biztosan lenne egy-két kérdése. Például: "Mehetünk már végre?" vagy "Mi a fenére volt jó ez az egész értekező?" vagy "Hol lehet itt inni valamit?"

A gesztus célja gondolom az, hogy az előadó jelezze vele, mennyire nyitott, de ha valóban felteszel egy kérdést, az előadó is, a közönség is gyilkos tekintettel néz rád. És mindig akad egy hülye - egy stréber idióta -, akinek van kérdése. Az előadó pedig mindig válaszol rá. Azzal, hogy nagyrészt elismétli azt, amit egyszer már elmondott.

De ha még maradt egy kis idő, és egy kis csend támad a felszólítás után, általában fel szoktam tenni a kérdések kérdését: "Mi az Élet Értelme?"

Az ember sohasem tudhatja, hátha valaki tudja rá a választ, és nagyon bánnám, ha lemaradnék róla, csak mert túl nagy a társadalmi gátlásom ahhoz, hogy én tegyem fel a kérdést. Amikor viszont felteszem, rendszerint abszurd húzásnak tekintik - az emberek nevetnek, bólogatnak, összepakolják a cuccaikat, és az értekezővel ezzel a nevetségességgel megjegyzéssel véget is ér.

Egyszer, egyetlenegyszer történt csak meg az, hogy feltettem a kérdést, és komoly választ kaptam rá. Olyat, amely máig emlékezetes a számomra. Mindenekelőtt el kell mondanom, hol történt, mert maga a színhely is különös jelentőséggel bír. Újfent Görögországban vagyunk.

Egy Gonia nevezetű falu közelében, Kréta szigetének egyik sziklás öblében áll egy görög ortodox rendház. Mellette, a rendház által adományozott telken működik egy intézet, amelyet az emberek közötti megértésnek és megbékélésnek, különösen pedig a németek és a krétaiak egymáshoz való újbóli közeledésének szenteltek. Valószínűtlen feladat, tekintve a háborús idők keserű emlékét.

A helyszín azért lényeges, mert az épület a malemei kis tábori repülőtérről néz, ahonnan a náci ejtőernyősök megszállták Krétát, és ahol a parasztok konyhakéseket és kaszákat forgatva megtámadták őket. A megtorlás rettenetes volt. Egész falvak lakosságát állították sorba és lőtték agyon, amiért megtámadták Hitler elit alakulatait. Magasan az intézet fölött temető van, benne egyetlen kereszt, amely a krétai partizánok tömegsírját jelöli. Az öböl túloldalán pedig, egy másik hegyen van a náci ejtőernyősök katonai temetője. Az emlékműveket úgy helyezték el, hogy mindenki lássa őket, és örökké emlékezzenek az eseményre. Végül is a krétaiak egyetlen fegyvere a gyűlölet maradt, és sokan megesküdtek, hogy ezt a fegyvert soha nem fogják letenni. Soha többé.

A történelem eme vészterhes díszletei között, ezen a helyen, ahol a gyűlölet sziklája vastag és kemény, törékeny paradoxon egy olyan intézet léte, amelyet a háború ejtette sebek begyógyítására hoztak létre. Hogy került ez ide? A válasz egy férfi neve. Alexander Papaderos.

Filozófusdoktor, tanár, politikus, athéni lakos, de ennek a földnek a szülőtte. A háború végeztével arra a meggyőződésre jutott, hogy a németek és a krétaiak sokat nyújthatnak egymásnak - sokat tanulhatnak egymástól. Hogy példát mutathatnak. Mert ha ők képesek egymásnak megbocsátani és alkotó kapcsolatot létrehozni, akkor minden nép képes rá.

Hogy rövidre fogjam a történetet, Papaderosnak sikerült. Az intézet valóra vált - eszmecsere terepe lett az iszonyat színhelyén -, és valóban alkotó együttműködés forrásává vált a két ország között. Már több könyvet is írtak azokról az álmokról, amelyek az által váltak valóra, amit az egyik nép a másiknak adott e helyen.

Mire én az egyik nyári ülésszakra az intézetbe érkeztem, Alexander Papaderos már élő legenda volt. Elég volt egy pillantást vetni rá: energia, fizikai erő, bátorság, intelligencia, szenvedély és lendület sugárzott belőle. Amikor pedig elbeszélgetett vagy kezet rázott vele az ember, vagy jelen volt, ahol beszélt, megtapasztalhatta kivételesen felvillanyozó emberségét. Kevés férfiú ér fel a saját hírnevéhez, amikor közelebbről megismeri az ember. Alexander Papaderos kivétel ez alól.

A görög kultúrával foglalkozó, és a Papaderos által Görögország minden vidékéről meghívott értelmiségiek és szakemberek vezette kéthetes szeminárium utolsó délelőttiének utolsó előadásán Papaderos felemelkedett a terem végében álló székről, előrement, ott megállt az egyik nyitott ablakon beözlő ragyogó görög napfényben, és kinézett. Mi pedig követtük a tekintetét az öblön át, egészen a német temetőt jelző vaskeresztig. Azután megfordult. És előadta a rituális gesztust: - Van valakinek kérdése?

Csend ült meg a termet. Ez a két hét egy egész életre elegendő kérdést vetett fel, de pillanatnyilag csak a csönd létezett. - Nincs kérdés? - Papaderos tekintete végigpásztázott a termen.

Nos, jó. Föltettem a kérdést.

- Dr. Papaderos, mi az élet értelme?

A szokásos nevetés jött válaszul, mindenki indulásra készen mocorgott.

Papaderos kezével csendet intett, és hosszasan rám nézett, szemével azt firtatva, komolyan kérdeztem-e, a szememből pedig azt olvasta ki, hogy igen.

- Rögtön válaszolok a kérdésére.

- Nadrágzsebéből elővette tárcáját, egy darabig egy bőr pénztárcában kotorászott, aztán kihalászott egy apró kerek tükröt, nagyjából akkorát, mint egy negyeddolláros.

És a következőket mondta:

- Kisgyerekkoromban, a háború alatt nagyon szegények voltunk, egy eldugott faluban éltünk. Egy nap az úton találtam egy darabokra tört tükröt. Egy német motorbiciklit lőttek ki azon a helyen.

- Megpróbáltam összeszedni a tükör összes darabját, hogy összerakjam, de lehetetlen volt, így csak a legnagyobb darabot tartottam meg. Ezt itt ni. Aztán egy kövön kör alakúra csiszoltam. Játsszani kezdtem vele, mint valami játékszerrel, és elbűvölt az, hogy olyan sötét helyekre tükrözhettem vele a fényt, ahová a nap sohasem sütött be - mély lyukakba, repedésekbe és sötét beugrókba. Sportot űztem abból, hogy fényt bocsássak a legeldugottabb helyekre is.

- Megtartottam a tükröcskét, és ifjúkorom üres pillanataiban elővettem, és újra elfogadtam a játék nyújtotta kihívást. Amikor férfivá értem, rájöttem, hogy ez nem egyszerűen gyermekjáték, hanem annak a metaforája, hogy mit is kezdhetek az életemmel. Rájöttem, hogy nem én magam vagyok a fény, még csak nem is a fényforrás. De a fény – az igazság, a megértés, a tudás - létezik, és sok sötét helyen csak akkor fog fényleni, ha én odatükrözöm.

- Csak egy szilánkja vagyok annak a tükörnek, amelynek teljes alakját és formáját nem ismerem. Ennek ellenére azzal, ami a rendelkezésemre áll, fényt tükrözhetek a világ sötét zugaiba - az emberek szívében lévő fekete foltokra -, és némely emberekben bizonyos dolgokat megváltoztathatok. Ez az, amire én törekszem. Ez az én életem értelme.

Aztán fogta a tükröcskéjét, óvatosan tartva befogta az ablakon beáramló nappali fény sugarait, és az arcomra meg a padon összekulcsolt kezemre irányította.

Sokat elfelejtettem már abból, amit azon a nyáron a görög kultúráról és történelemről tanultam. De emlékezetem tárcájában még ma is ott hordok egy kicsiny kerek tükröt.

Van valakinek kérdése?

KÉRDŐÍV

(Részben Robert Fulghum *Már lángolt, amikor ráfeküdtem* című könyvéből, részben saját gyűjtés)

1. Megfigyelted már valaha a hangyák társadalmi életét?
2. És a vadlibák vonulását, a kígyó mozgását?
3. Érezted, ahogy simogatja arcodat a szél?
4. Vagy szétolvad a tenyereden egy hópehely?
5. Megfigyelted már a hópihék táncát?
6. Hallottál tavasszal rigót füttyülni?
7. Hány madarat tudsz megkülönböztetni?
8. Lenéztél már egy magas hegyről?
9. Ismered az ehető gombákat?
10. Tévedtél már el erdőben?
11. Áztál el a hirtelen leszakadó esőben?
12. Arról a helyről, ahol most ezt olvasod, mutass észak felé - és határozd meg a Sarkcsillag helyzetét az égen.
13. Milyen fázisban van éppen a Hold?
14. Mikor lesz legközelebb telihold - és mikor láttad utoljára?
15. Idén januárban melyik a hajnalcsillag? És az esthajnal csillag?
16. Nevezz meg a vidékeden honos öt áttelelő és öt vándormadarat. Mikor láttad utoljára valamelyiket és éppen mit csinált?
17. Nevezz meg öt, a vidékeden őshonos, ehető növényt. Mesélj el mindent, amit a vidéked termőtalajának történetéről és természetéről tudsz.
18. Nálatok merről jönnek a téli viharok?
19. Várhatóan melyik tavaszi vadvirág nyílik először a megyédben?
20. Felétek mikor van a szarvasbögés és mikor születnek a kicsik?
21. Milyen volt a vidéketek száz évvel ezelőtt? És milyen lesz száz év múlva?
22. Ültettél-e már fát?
23. Milyen messze van a legközelebbi csillag?
24. Merről fúj a szél?
25. Merre van felfelé?
26. Kövesd végig az ivóvíz útját onnan, ahol először csapadék formájában lehullik, egészen a konyhai vízcsapig.
27. Lakóhelyeden tavaly mennyi volt az éves csapadékmennyiség?
28. Mikor van felétek az utolsó gyilkos tavaszi fagy és az első gyilkos őszi fagy?

Füle Lajos: Az elég titka

Az elég több a soknál
a szépségből
a tehetségből
a sikerből
a szeretetből
az élet édes ízeiből.

Sokan szeretnék ezt a többet,
mert a sok – nem elég,
mert a sok – k e v é s,
mert az elég mértéke más,
és más a lényege.

Neked sokad van már,
de nincs még elegend.
Én ismerem az elég titkát,
És elmondom neked:

Mid van, amit ne kaptál volna?
Milyen végtelen sokat kaptál?
S mindez meg is sokszorozódna,
ha érte szívből hálát adnál.
Tedd meg ha teheted!

Akkor... kinyílik fölötted az ég,
fény hull szívednek minden zegzúgába,
és ez – e l é g.

Rudyard Kipling: Ha

Ha fejedet megőrzöd zavarban,
Bár csak szidás ér jószágodért.
Ha kétkedők közt bízni tudsz magadban,
Ha várni tudsz, s a várás el nem fáraszt.
Rágalmaznak, s nem ejtesz csalfa szót,
Nem gyűlölködsz, bár a gyűlölség eláraszt,
S mégse játszod a bölcsét és a jót.

Ha álmodod, de nem úr az álom rajtad,
Gondolkodol, de végcélod nem ez.
Ha balsors sújt is megmarad nyugalmad,
S nincs oly siker, mely lábadról levesz.
Ha az igazságot amit kimondtál,
Más aljas eszközül használja fel;
Ha élted munkája tiszta rom már,
S tört szerszámmal előlről kezded el.

Ha van szíved, hogy mindazt amit elértél,
Ha kell, egyetlen kockára rakd,
s túltegyed magad, ha vesztesség ér,
s ne legyen róla többé egy szavad;
Ha tudsz még küzdeni, mikor a lelked,
ideged, izmod régesrég halott,
s helytállnak, mikor nincs más benned,
csak a tudat, hogy ki kell tartanod.

Ha tiszta tudsz maradni tömegben,
s király előtt is őszinte, emberi;
Ha nem bánthat meg sem barát, sem ellen,
Ha nem szolgálva, de tudsz segíteni;
Ha a könnyörtelen órát úgy betöltöd,
hogy érték benne hatvan percnyi van,
minden kincsével bírod ezt a földet,
s mi több még: EMBER vagy fiam!

Kapcsolatteremtés

(Részlet Albert Schweitzer az igehirdető című könyvből)

De hogy áll a helyzet olyan esetekben, amikor nem a szükség kényszerít a másik emberhez, csupán vágyat érzek arra, hogy megismerjem, lelkileg kapjak tőle valamit, vagy tudtul adjam a köztünk fennálló rokonlelkűséget? Hány és hány ember van, akikhez ugyan vonzódtunk, mégis elmentünk mellettük, mert nem mertük vállalni a megismerkedés első lépését. Egyszerűen azért, mert féltünk attól, hogy tolakodóknak találnak bennünket. Mindig helyesen cselekedtünk, amikor a félénkséget engedték győzni? A számunkra rokonszenves emberek megismerésének vágyában és hajlamában nem olyan valami rejlik-e, ami fölötte van az emberek közötti minden érvényes illemszabálynak?

Ezért merek minden olyan esetben, amikor az idegenség megszüntetése számításba jöhet, arra buzdítani, hogy sokkal természetesebbek és szívélýesebbek legyünk, mint az az érvényes illemszabályok szerint szokásos és megengedett. Ha úgy érezzük, hogy egy másik embernek akár külső segítségével, akár együttérző részvéttel jelenthetünk valamit, mindig felülkerekedhetünk a bennünket akadályozni akaró formákon. Ez érvényes akkor is, ha indíttatást érzünk a közeledésre, hogy valamit saját lényünkéből a másiknak átadjunk, esetleg valamit az övéből elfogadjunk.

Az apróbb dolgokban gyakran van valami titokzatosság, ami az embereket egymáshoz akarja vezetni. Ha komolyan veszed a közeledésre adódó alkalmat, előfordulhat, hogy az az ember, akit megismeresz, egész életre kedves lesz hozzád és értékes lesz számodra. Minek köszönhetjük a legközelebbi és leghűségesebb barátainkat? Az élet véletlenjeinek, melyek bennünket egyszer összeismertettek, vagy

olyan szavaknak és cselekedeteknek, amelyeket egy belső ösztönzés hatására mertünk nekik kimondani vagy megtenni. A többi aztán, ami köztünk maradandó és mélyebb barátságot eredményezett, az első lépés megtétele után magától jött.

Lássuk azt is, *milyen tapasztalatokat szerezhetünk*, ha merünk természetesk és szívélýesek lenni. Általában biztató tapasztalatokat. A másik ember nem érti félre a megvont határ átlépését, sőt örül annak, minthogy sokszor már maga is óhajtotta. Ha valaki az almáskertnél mer kérni egy almát, lehet, hogy a kerítésen belül lévő már megannyiszor gondolt magában ilyenfélét: „Az az ember ott kívül biztosan szívesen megenne egy almát; bárcsak megengedné az illendőség, hogy megkínáljam”! Ilyen különös találkozásokról mindenki tudna valamit elbeszélni.

Egyik reggel kissé rosszkedvűen ültem a barcelonai szállodában. Az előző esti orgonahangversenyen nagyon nélkülöztem egy jó regisztráló segítségét, s hiába töprengtem, hogy kit nyerhetnék meg e feladatra a még hátralévő két koncertemre. Abban a pillanatban kopogtattak, s egy nagyon félénk ember lépett be az ajtón. Elkezdett hosszasan és körülményesen mentegetőzni, hogy ismeretlenül, ráadásul látogatási időn kívül fel mert keresni. Egy Rajna menti tanító fia, aki maga is orgonált valameddig, most mérnök Barcelonában, idegennek érzi magát, s arra vágyik, hogy újra orgonát érintsen, ezért tegnap este a hangverseny idején elhatározta, hogy felkeres. Lennék szíves megbocsátani a tolakodását, de nincs más lehetősége. Erre jó lelkiismerettel azt mondhattam neki, hogy jelentkezése nekem olyan jól jön, mintha csak hívtam volna. Aznap este együtt próbáltunk az orgonánál. Kitűnően regisztrált, én pedig meg tudtam szerezni az engedélyt, hogy a hangversenyterem orgonáján tetszés szerint gyakorolhasson. Képesnek bizonyult arra is, hogy az orgonát karbantartsa és hibáit kijavítsa, amihez egyébként Barcelonában senki sem értett. A kórus és a zenekar karmesterei kedves barátai lettek, úgyhogy nem volt többé egyedül. Magam is minden barcelonai tartózkodásom idején egyre közelebb kerültem hozzá. Így emberek egész sorának tett jó szolgálatot és jelentett felüdülést, hogy egy bátoratlan ember egy pillanatra belső indíttatásból legyőzte önmagát.

A múlt ősszel, amikor egyik betegségeből még csak lábadoz-

tam, éjfél tájban az utolsó vonattal érkeztem Strasbourgba. Olyankor már se villamos, se kocs, se hordár. Megpróbáltam hát – amennyire már ez sikerült – két nehéz bőröndömet hazacipelni. Amíg a csomagok gyakori letételével megtettem vagy háromszáz métert, nyilvánvalóvá lett előttem, hogy ez lehetetlenség. Elhatároztam hát, hogy nekibátorodom és megkérdezem a következő utast, aki utolér, nem ugyanabba az irányba tart-e, s ha igen, nem segítene-e csomagjaim cipelésében. Egy férfi ballagott el mellettem. Hagytam menni, hogy lássam, nem tér-e jobbra vagy balra. Ő azonban szinte céltalanul továbbment, előbb a csillagokat nézte, majd lefelé nézett az Ill folyóba, mintha ott valami érdekes látnivaló lenne. „Különös ember”, gondoltam, s végül utánakiáltottam. Sietve odajött és végighallgatta kérésemet. Azután nevetve azt mondta: „A pályaudvartól kezdve ön után jövök, s azon töprengtem magamban, hogy merjem-e felajánlani önnek a segítségemet. Amikor ehhez épp bátorságot akartam venni, ön megelőzött”. Így az éjszakában együtt haladtunk tovább a csomagokkal, közben arról beszélgettünk, milyen sok kedvesség marad el a rászorulóknak és a segítségre képesek hamis feszélyzettsége miatt. Annak alapján, amit épp együtt átéltünk, kölcsönösen bátorítottuk is egymást, hogy elhatározzuk: minden élethelyzetben természetesen leszünk.

Mindenki, aki meri, ugyanígy megtapasztalhatja, hogy az idegekhez való közeledést, ha az valóban érthető a körülményekből vagy igazi érdeklődésből fakad, sokkal kevésbé értik félre és veszik tolatkodásnak, mint ahogy ettől általában félni szoktunk. Ösztönösen megérzi a másik, hogy itt nem kíváncsiságról vagy tapintatlanságról van szó, s előzékeny lesz, akkor is, ha először nem ért egészen bennünket, ha többé-kevésbé ügyetlenül viselkedünk is. Sokkal több szeretet lenne nyilvánvalóvá az emberek között, ha a szívek bátrabbak lennének.

Évekkel ezelőtt az egyik egyházi lapban a következő történetet olvastam. Egy párizsi villamoskalauztól megkérdezte egy asszony, aki a villamoskocsin ült, hogy miért olyan szomorú az arca. Erre a kalauz ezt válaszolta: „Azok közül, akikkel ma találkoztam, ön az első, akinek szíve van. Egész nap elláttam a szolgálatomat, de nem tudtam úrrá lenni a fájdalmamon. Otthon haldoklik a gyermekem. Ön az

első, aki látja rajtam, hogy szomorú vagyok, s aki részvéttel szól hozzám. A többiek nem látták bennem az embert, csupán azt az egyenruhás férfit, aki a kötelességét teljesíti.” Ehhez a példához fűzte az egyházi lap az ember szívtelenségéről szóló elmélkedéseit. Ez azonban nem volt egészen helyénvaló. Valószínű, hogy utasok tucatjait megérintette a fájdalmas arckifejezés, de nem volt bátorságuk megszólítani azt a férfit, mert féltek az esetleges választól: „Mi közöttök hozzá, hogy milyen arcot vágok?”

Aki a természetes szívéllyességet gyakorolja, bizonyára *visszaautasítást* is tapasztal majd. Olyan emberekkel is szembekerülhetünk, akiknek fogalmuk sincs arról, amit az igaz emberség parancsol és megenged, talán abban a pillanatban épp ingerültek vagy rossz hangulatban vannak. Az is lehet, hogy valamilyen gondjuk vagy bánatuk olyan mértékben igénybe veszi őket, hogy egyelőre teljesen egyedül akarnak maradni és egyszerűen nem tudják a részvétet elviselni. Ezek az esetek azonban mindig kivételek maradnak.

Ha valahol jó szándékunk visszaautasítását tapasztaljuk, nem marad más hátra, minthogy azt minden megjegyzés nélkül tudomásul vegyük, de ne engedjük, hogy ez a következő alkalomra bártortalanná tegyen bennünket. Nagyon értékes az a jó, amit életünk során az erkölcs igazi szellemében, s magunkat az érvényes illemszabályok fölé emelve tehetünk, vagy másoktól elfogadhatunk. Annyira értékes, hogy ezért érdemes felvenni a visszaautasítás úgynevezett „szégyen”-ét. Senki sem cselekedhet Jézus szellemében úgy, hogy a világban megütközést ne keltsen.

Ily módon a vallás és az erkölcs által megkövetelt udvariasság némely dologban más, mint az, amely a nemzedékünk által átvett és továbbfejlesztett formulák útján akar érvényre jutni. Kis dolgokban mosolyogva meghajtjuk magunkat az előtt, ami külsőleg érvényes, amint Jézus is elismerte a különféle hagyományok létjogosultságát, s a külsőségekben alávetette magát ezeknek. De ahol a körülmények a belső udvariasságot követelik, az igaz emberség szellemének kell engedelmeskednünk. *Ahol az illemszabályok és a szív összeütközésbe kerülnek egymással, ott a Lélek törvénye felszabadít bennünket az illemszabályok törvénye alól.* Megengedi, hogy szeretetünket megismertessük mindenki vel, akinek csak jót tehet, s ugyanezt másoktól is várjuk –

SZÜLETÉS

Történt egyszer, hogy az anyaméhben fiúikrek fogantak. Teltek a hetek, és a fiúcskák növekedtek. Ahogy növekedett a tudatuk, úgy nőtt az örömük is.

- Mondd, nem nagyszerű, hogy fogantattunk? Nem csodálatos, hogy élünk?

- Az ikrek elkezdték felfedezni világukat. Amikor megtalálták a magzatzinórt, amely összekötötte őket anyjukkal, és eljuttatta hozzájuk a táplálékot, énekeltek az örömtől:

- Milyen nagy anyánk szeretete, hogy megosztja velünk saját életét!

Ahogy azonban telt-múlt az idő, és a hetekből hónapok lettek, az ikrek hirtelen észlelték, mennyire megváltoztak:

- Mit jelentsen ez? - kérdezte az egyik

- Ez azt jelenti- felelt a másik, - hogy tartózkodásunk ebben a világban végéhez közeledik.

- De én egyáltalán nem akarok elmenni innen - válaszolta az első, szeretnék mindig itt maradni!

- Csakhogy nincs más választásunk - felelte a másik. Talán van élet a születés után is!

- Milyen lehet az? - kérdezte kétkedve az első. El fogjuk veszíteni az életet jelentő magzatzinórt, és anélkül hogyan élhetnénk? Azon kívül mások is elhagyták már ezt az anyaméhet, és senki sem tért ide vissza, hogy megmondja nekünk, van-e élet a születés után. Nem, a születés a vég! Egyikük mély bánatba merült és így szólt:

- Ha a fogantatás a születéssel végződik, mi értelme van az életnek az anyaméhben?

- Értelmetlen az egész. Talán még anya sem létezik.

- De kell, hogy legyen! - tiltakozott a másik. Különben hogyan kerültünk volna ide?

És hogyan maradhattunk volna másképpen életben?

- Láttad-e valaha anyánkat? - kérdezte az első. Talán csak képzeletünkben léteznek!

Mi gondoljuk ki magunknak, mert így jobban megérthetjük életünket.

Így teltek az utolsó napok az anyaméhben, telve kérdések özönével és nagy félelemmel. Végül is elérkezett a születés pillanata, amikor az ikrek elhagyták addigi világukat, és kinyílt a szemük. Tele tüdőből felordítottak. Amit láttak, meghaladta legmerészebb elképzelésüket!

Konsztantinosz Kavafisz: Ithaka

(Somlyó György fordítása)

Ha majd elindulsz Ithaka felé,

válaszd hozzá a leghosszabb utat,
mely csupa kaland és felfedezés.

A Küklopszoktól és a Laisztrügonoktól,
s a haragvó Poszeidóntól ne félj.

Nem kell magad védened ellenök,
ha gondolatod tiszta és egyetlen
izgalom fűti tested s lelkedet.

A Laisztrügonokkal, Küklopszokkal, a bőszt
Poszeidónnal sosem találkozol,
hacsak lelkedben nem hordozod őket,
hacsak lelked nem áll velük utadba.

Válaszd hozzá a leghosszabb utat.

Legyen minél több nyári hajnalod,
mikor – mily hálás örömmel! – először
szállhatsz ki soseselátott kikötőkben.

Állj meg a föníciai pultok előtt,
válogass a jó portékák között,
ébet, gyöngyházat, borostyánt, korallt,
és mindennemű édes illatot,
minél többet az édes illatokból.

Járj be minél több egyiptomi várost,
s tanulj tudósaiktól szüntelen.

Csak minden gondolatod Ithaka legyen;
végső célod, hogy egyszer oda juss,
de ne siess az úttal semmiképp.

Inkább legyen hosszú, minél hosszabb az út,
hogy évekkel rakva szállj ki a szigeten,
az út aratásával gazdagon,

s ne várd, hogy Ithaka majd gazdagon fogad.
Neki köszönöd a szép utazást,
mit nélküle sosem tehetnél volna meg,
hát mi mást várhatnál még Ithakától?

Nem csaphat be Ithaka, ha szegény is:
a szerzett tudásból s tapasztalatból
máris megtudhattad, mit jelent Ithaka!

1 dollár és 11 cent

Az eset megtörtént. Egy kislány bement a szobájába és a szekrénykéje mélyéről előhúzott egy lekváros üveget. Kiöntötte a padlóra az üvegben lévő érméket és gondosan számolni kezdte. Háromszor is megszámlolta, mert a végösszegnek nagyon pontosnak kellett lennie. Nem hibázhatott. Ezután óvatosan visszatöltötte a pénzérméket az üvegbe, rázárta a tetejét, és kisurrant a hátsó ajtón. A hat háztömbnyire lévő patikába ment, amelynek ajtaja fölött a nagy vörös indián törzsfőnök képe volt látható. Türelmesen várt a patikusra, hogy szentelne rá egy kis figyelmet, de a patikus éppen nagyon el volt foglalva.

Tess - így hívták a kislányt - megcsoszogtatta a lábát a padlón. Semmi. Megköszörlte a torkát úgy, hogy a legkellemetlenebb hangot adja, amit csak lehet. Ez sem volt sikeres. Végül kivett egy érmét az üvegből és megkocogtatta a pult üvegét. Ez használt!

- És te mit szeretnél? - kérdezte a patikus érezhetően bosszús hangon.
- Éppen a testvéremmel beszélek Chicagóból, akit már ezer éve nem láttam - tette hozzá a patikus, mint aki választ sem vár a kérdésére.

- Én pedig az én testvéremről szeretnék beszélni veled - mondta Tess a patikuséhoz hasonlóan bosszús hangon. - Az öcsém nagyon beteg és egy csodát szeretnék venni neki.

- Tessék? - fordult hozzá a patikus.

- A neve Andrew és valami csúnya dolog nő a fejében, és az Apukám azt . mondta, hogy csak egy csoda mentheti meg őt. Hát tessék mondani, mennyibe kerül egy csoda?

- Kislányom, mi nem árulunk csodákat. Sajnos nem tudok neked segíteni - felelte a patikus, kissé megenyhült tónusban.

- Figyelj, nekem van pénzem, meg tudom fizetni. Ha nem lenne elég, kipótolom. Csak mondd meg mibe kerül.

A patikus testvére, akivel eddig beszélgetett, jólöltözött férfi volt. Lehajolt a kislányhoz és megkérdezte:

- Mondd csak, miféle csodára van az öcsikédnek szüksége?

- Azt nem tudom - válaszolt Tess könnyes szemmel - csak azt tudom, hogy nagyon beteg és Anyu azt mondta, hogy valami operációra volna

szüksége. De Apu nem tudja megfizetni, ezért szeretném odaadni az én pénzemet.

- Mennyi pénzed van? - kérdezte a chicago-i férfi.

- Egy dollár és tizenegy cent - felelte Tess alig hallhatóan

- Ez az összes ami van, de tudok többet is szerezni, ha kell.

- Nahát, milyen csodálatos véletlen! - mosolygott a férfi - Egy dollár és tizenegy cent - éppen az a pontos összeg, ami egy kisfiú csodájának az ára. Egyik kezébe tette a pénzt, a másikkal kézen fogta a kislányt:

Vezess engem haza hozzátok, szeretném látni az öcsédet és találkozni a szüleiddel. Lássuk, hátha van nálam egy olyan csoda, amit te szeretnél.

A jólöltözött férfi Dr. Carlton Armstrong volt, sebészorvos, aki az idegsebészetre specializálódott. Ingyen elvégezte az operációt, és nem telt bele sok idő, amire Andrew ismét otthon volt, épen, egészségesen. Anya és Apa boldogan beszéltek arról az esemény-láncolatról, ami idáig vezetett.

Ez a műtét egy igazi csoda volt - suttozta Anya - vajon mennyibe került volna?

Tess mosolygott. Ő pontosan tudta, mennyibe került a csoda: egy dollárba és tizenegy centbe - no és egy gyermek töretlen hitébe. Egy csoda nem a természet törvényeitől függ, hanem magasabb törvények működésétől.

Látogatóban Istennél

Álmomban látogatóban jártam Istennél. Bekopogtam, hogy beszélgetni szeretnék vele, ha van rám ideje. Az Úr elmosolyodott és így válaszolt:

- Az én időm végtelen, mindenre jut belőle. Mire vagy kíváncsi?
- Az érdekelne, mit tartasz a legfurcsábbnak az embereken?
- Azt, hogy nem szeretnek gyerekek lenni, siettetik a felnőtté válást, majd visszavágyódnak a gyermekkorba. Azt, hogy akár az egészségüket is feláldozzák, hogy sok pénzük legyen, majd rengeteg pénzt költenek rá, hogy visszanyerjék egészségüket. Azt, hogy izgatottan lesik a jövőt, hogy megfelelkeznek a jelenről, így aztán nemhogy a jövőt, de a jelent sem élik meg. Azt, hogy úgy élnek, mintha sose halnának meg és úgy halnak meg, mintha sose éltek volna.
- Atyaként mit szeretnél, hogy gyerekeid mely tanulságokat jegyeznék meg?
- Tanulják meg, hogy senkiből nem lehet erővel kicsikarni a szeretetet. Hagyni kell, hogy szerethessenek. Nem az a legértékesebb, hogy mit szeretnének az életben, hanem az, hogy kik állnak mellettünk. Tanulják meg, hogy nem célszerű másokhoz mérni magukat, saját magunkhoz képest legyünk elbírálhatóak. Fogadják el, hogy nem az a gazdag, akinek a legtöbbje van, hanem az, akinek a legkevesebbre van szüksége. Tanulják meg, hogy csak néhány másodperc kell ahhoz, hogy mély sebeket ejtsünk azokon, akiket szeretünk, ám sok-sok év kell ahhoz, hogy ezek begyógyuljanak. A megbocsátást a megbocsátás gyakorlásának útján kell megtanulni. El kell fogadni, hogy vannak olyanok, akik mélyen éreznek, de nem tanulták meg kimutatni érzelmeiket. Meg kell tanulni, hogy bármit lehet pénzen venni, csak boldogságot nem. Két ember nézheti ugyanazt a dolgot, és mégis két másféle dolgot látnak. Meg kell tanulni, hogy az az igazi barát, aki mindent tud rólunk és mégis szeret. Nem mindig elég, ha mások megbocsátanak, meg kell bocsátanunk magunknak is. Búcsúzásnál megköszöntem szavait, Ő pedig így válaszolt:
- Az emberek elfelejtik, mit mondtál, mit csináltál. De arra mindig emlékezni fognak, hogy érzéseket ébresztettél bennük.

PIO ATYA IMÁJA SZENTÁLDOZÁS UTÁN

Maradj velem Uram, mert szükséges, hogy velem légy, hogy el ne feledjelek. Tudom, hogy milyen könnyen elfordulok Tőled.

Maradj velem Uram, mert gyenge vagyok, szükségem van a Te erődre, hogy el ne essek annyiszor.

Maradj velem Uram, mert Te vagy az én életem és nélküled csökken az én buzgóságom.

Maradj velem Uram, mert Te vagy az én világosságom és nélküled a sötétségben vagyok.

Maradj velem Uram, hogy megmutasd nekem a Te akaratodat.

Maradj velem Uram, hogy haljam a Te hangodat és kövesselek.

Maradj velem Uram, mert nagyon akarlak szeretni és mindig Veled lenni.

Maradj velem Uram, ha azt akarod, hogy hűséges legyek hozzád.

Maradj velem Jézus, mert bármilyen szegény is a lelkem, azt kívánom, hogy a Te számodra a vigasz helye, a szeretet fészke legyen.

Maradj velem Jézus, mert már késő van és a nap lenyugvóban, múlik az élet közeledik a halál, az élet az örökkévalóság és szükséges, hogy megkettőzzem az erőmet, hogy útközben el ne hagyjon. Nyugtalanítanak a kísértések, a sötétség, a szomorúság, a keresztek, a szenvedések és mennyire szükségem van Rád a számkivetésnek ezen az éjszakáján.

Maradj velem Jézus, mert az élet és veszedelmek éjszakájában szükségem van Rád. Tedd, hogy úgy megismerjelek, mint a tanítványok a kenyérszeléskor, vagyis az eucharisztikus egyesülés legyen a világosság, mely fenntart engem és egyetlen boldogsága legyen szívemnek.

Maradj velem Uram, mert amikor jön a halál akkor is veled egyesülve akarok lenni, ha nem is valójában, a szentáldozás által, legalább a kegyelem, a szeretet által.

Maradj velem Jézus, nem kérem a Te isteni vigasztalásodat mert nem vagyok rá méltó, de igenis kérem a Te szentséges jelenlétedet.

Maradj velem Uram, Téged kereslek a Te lelkedet, a Te szereteted, a Te irgalmadat, a Te szívedet, mert szeretlek Tégedet és nem kérek más jutalmat, mint a szeretet gyarapodását. Szeretni Téged egész szívemmel itt a földön, hogy tökéletesebben tovább szeresselek az örökkévalóságban. Ámen.

Michel Quoist :

...A Szeretet meghaladja a szerelmet

A szeretet madárröpte a végtelen égen,
de a madár röpte több,
mint a levegőben forgó pici test,
több, mint szél-simogatta szerelmes szárnyai,
több, mint szárnycsattogás utáni
kimondhatatlan öröm,
több, mint fényben libbenő békés test.

A szeretet hegedűszó, ami a világ énekét dalolja,
de a hegedű éneke több,
mint az estélyi ruhás hangjegyek,
amelyek táncot járnak a partitúrán,
és több, mint a húrokon hajlodozó művészi ujjak.

A szeretet az emberi utakra szórt fény,
de az önmagát adó fény több,
mint az éjszaka szemét nyitogató reggeli simogatás,
több, mint a testeket melengető tűzsugár,
s több, mint arcokat színező ezer selyemecset.

A szeretet a tenger felé siető ezüstoffolyó,
de az eleven folyó, amely sodor magával,
több, mint a befogadó ágy,
mint az ékszerdoboz, ami nem tartalmaz mást,
mint a lenyugvó nap pirosuló vizét,
s több, mint a parton álló ember,
aki vízbe dobja horgászbótját,
hogy kihalássza a folyó kincseit.

A szeretet hullámokat hasító vitorlás,
de a vitorlás repülése több,
mint a tengert elragadtatva hasító hajóorr,
ami odaadón simul a vízhez, vagy remegve küzd,
több, mint a szellőtől becézett vagy szélről csapkodott
remegő vitorlavászon,
s több, mint a tengerész evezőt húzó karja,
ami fáradhatatlan erővel követi vad szeretőjét.

... A Szeretet meghaladja a szerelmet.

A Szeretet végtelen FUVALLAT,
ami máshonnan jön, és máshová repül.

A szeretet az ember lelke,
ami ismeri és elismeri a FUVALLATOT,
az ember szabadsága, ami egészen Felé fordul.

A szeretet az ember igenje az őt hívó FUVALLATRA,
az ember szíve, aki megnyílik,
hogy befogadja és továbbadja,
az ember teste, aki összeszedettségében készséges lesz arra,
hogy ez a benne rejlő FUVALLAT áthaladjon rajta,
s másik felé,
és végül a távollévővel találkozzék,
az elválasztottal egyesüljön,
hogy az EGYBŐL új életet fakasszon.

A sziget

Volt egyszer nagyon régen egy sziget, ahol emberi érzések éltek: a Vidámság, a Bánat, a Tudás és még sok más, így a Szeretet is. Egy napon az érzések tudomására jutott, hogy a sziget süllyed. Ezért valamennyien előkészítették hajóikat és elhagyták a szigetet. Egyedül a Szeretet akart az utolsó pillanatig maradni. Mielőtt a sziget elsüllyedt, a Szeretet segítségért imádkozott.

A Gazdagság egy luxushajón úszott el a szeretet mellett. Ő megkérdezte: Gazdagság, el tudnál vinni magaddal? Nem, nem tudlak! A hajómon sok aranyat, ezüstöt viszek, itt nincs már hely számodra!

Így hát megkérdezte a Szeretet a Büszkeséget, aki egy csodaszép hajóval közeledett: Büszkeség, kérlek! El tudnál engem is vinni?

Nem Szeretet - nem tudlak elvinni, válaszolt a Büszkeség. Itt o. minden tökéletes, és Te esetleg árthatnál a hajómnak. Szeretet megkérdezte a Bánatot is, aki éppen előtte hajózott el: Bánat, kérlek, vigyél el magaddal! Oh, Szeretet, mondta a Bánat, én olyan szomorú vagyok, de egyedül kell maradnom a hajómon!

A Vidámság is elhúzott a Szeretet mellett, de olyan elégedett és boldog volt, hogy meg sem hallotta a Szeretet kérését.

Hirtelen megszólalt egy hang: gyere Szeretet, én elviszlek téged! Aki megszólalt, egy öregember volt. Szeretet olyan hálás volt és olyan boldog, hogy elfelejtette megkérdezni - az öreg nevét. Amikor földet értek, az öreg elment. A Szeretet úgy érezte, sokkal tartozik neki, ezért megkérdezte a Tudást: Tudás, meg tudod mondani, ki segített nekem? Az Idő volt, mondta a Tudás. Az Idő?- kérdezte a Szeretet. Miért segített rajtam az Idő? A Tudás válaszolt: Mert csak az Idő érti meg, hogy milyen fontos az életben a SZERETET!

Egy idős cseroki indián az életről mesélt az unokájának

- Küzdelem zajlik a bensőmben. - mondta a fiúnak.

- Rettentő harc ez, két farkas vívja egymással.

- Az egyik gonosz - ő a harag, irigység, bánat, mohóság, arrogancia, önsajnálát, bűntudat, sértődöttség, kisebbség, hazugságok, önteltség, felsőbbrendűség és ego.

- A másik jó: ő az öröm, béke, szeretet, remény, derűs nyugalom, alázat, kedvesség, jóakarat, empátia, nagylelkűség, igazság, együttérzés és hit. Ugyanez a harc benned is zajlik és mindenki másban is.

Az unoka elgondolkozott egy percre, majd megkérdezte a nagyapját:

- Melyik farkas fog győzni?

- Amelyiket táplálsz. - válaszolta az idős indián.